

<https://sci-conf.com.ua/iii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-fundamental-and-applied-research-in-the-modern-world-21-23-oktyabrya-2020-goda-boston-ssha-2/>

с. 507-511

УДК 372.8.7

**ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО МИСЛЕННЯ ПЕДАГОГА
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В КОНТЕКСТІ ОРХЕСТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ**

Плющик Єлизавета Василівна

старший викладач

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

elizavetapluschik42@gmail.com

Комісаренко Світлана Леонідівна

вчитель початкових класів

Житомирська гімназія № 1

м. Житомир, Україна

lanakomisarenko@gmail.com

Анотація: В умовах освітніх реформ особливе значення набуває діяльність, спрямована на усвідомлення та застосування новітніх технологій. Складність подібної діяльності позначається, перш за все, у проблематичній психологічній перебудові мислення сучасного педагога. Щоб оволодіти будь-яким новим стилем педагогічної функції, потрібно збагнути проблему

співробітництва вчителя і учня, досягти технології творчого викладання. Саме орхестичне виховання розглядається як інтегроване, будівне виховання, що базується на всотуванні емоційних ефектів інтонації слова, сталих інтонаційних моделей мови та музики, ритмоформул у співі, танці, драматизації, на логопедичних вправах. При цьому суб'єкт-учень є самою дією, а суб'єкт-вчитель – співучасником пошуку. Метою орхестичного виховання є розвиток інтонаційного мислення учнів.

Ключові слова: освітні реформи, новітні технології, перебудова мислення, орхестичне виховання.

Психолічна реконструкція мислення педагога переобтяжується наявністю стереотипів, традицій. Хід подолання й заміни цих штампів повинен відбуватися поступово й має кілька етапів: формування проблемного мислення педагога; програмування новітньої діяльності; здійснення програми; закріплення досвіду.

Проблемне мислення педагога є стимулюючим запасом до творчої діяльності. Це характерно для будь-якого вчителя, який має бажання навчити своїх учнів на основі внутрішньої мотивації особистості. Однією з таких новітніх діяльностей є орхестичне виховання, яке орієнтоване на створення атмосфери емоційної розкнутості, поважного відношення до будь-якої діяльності у цім вихованні, формування й розвиток інтересу, забезпечення оптимальних педагогічних взаємин, орієнтування на практичну сутність матеріалу, що вивчається, підвищення самооцінки особистості, організацію зворотнього зв'язку, інформативність.

Поняття "орхестика" виникло у стародавній Греції як метод вільної передачі в русі драматичного, пластичного або музичного твору. Т. Ліванова відзначає, що музика знаходилась у нерозривному зв'язку з поезією (звідси – лірика), музика як неодмінна учасниця трагедії. (2, с. 6).

В кінці XIX сторіччя Еміль Жак-Далькроз повернувся до цього методу у вигляді музично-ритмічного виховання. Мета системи Е. Жак-Далькроза - за допомогою рухів розвинути музично-творчі здібності дитини (1, с. 23).

Цю ідею розвивали Н. Олександрова, О. Конорова, С. Руднева, Т. Бирченко, М. Котляревська-Крафт, Г. Франіо, І. Ліфіц та інші. Велику роль у розвитку орхестики відіграла система дитячого виховання Карла Орфа. Метод К. Орфа базувався на національному фольклорі: вивчались інтонації німецької мови, інтонації німецької народної музики, ритмічні формули та танцювальні рухи з використанням драматизації віршів, пісень, гри на різноманітних інструментах.

Орхестичне виховання на заняттях з розвитку мовлення та музичного мистецтва йде від відчуття ним звуку, який виражається в дії: русі, інтонуванні, вимові, відтворенні ритмічних формул тощо. При вивченні цього методу використовують поетичний матеріал, фольклорні та класичні музичні твори. Ця робота допомагає учням більш глибокому зануренню у рідну мову, літературу, музику, допомагає розширенню світогляду, розвитку музичного слуху й розвитку мовлення.

Мова – суто диференційована форма людського руху – в орхестиці розходить на весь організм. Коли дитина навчається вимовляти звуки, вона робить невидимий вольовий крок, який в орхестиці отримує зрине відтворення. Повітря, що проходить крізь легені й гортань, формується за допомогою губ, зубів та піднебіння, і це повітря, у своїй сутності, вже є повітряними жестами, їм можна наслідувати за допомогою рук. У цих рухах бере участь весь організм людини – у цьому запорука відчутти та усвідомити інтонації мови і музики.

Підґрунтям методологічних аспектів формування інтонаційного мислення молодших школярів є важливі проблеми – усвідомлення, уявлення і всотування інтонацій мови і музичного мистецтва. Результатом цих процесів є використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Учитель разом із дітьми може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових

педагогічних технологій, теорій, концепцій Учитель-орхестик повинен подолати старі стереотипи, традиційні установки, шаблони у проведенні уроку з розвитку мовлення та музичного мистецтва і бути готовим до педагогічної діяльності з урахуванням інноваційних надбань. Ця готовність визначається усвідомленням цих протиріч та подальшим розвитком проблемного мислення педагога.

Дитина (людина) має психічну властивість репродукувати в слуховій уяві почуту інтонацію у габітусі музично-слухових уявлень. Якісно особливим шаблоном музичного мислення є мислення творче. Воно може позначатися в різних видах і формах: написання музики, створення невеликих віршів, імпровізація, інтерпретація, відчуття у собі рух інтонацій та відтворення їх у жесті, ході, ритмічних малюнках та інше, себто діяльне та індивідуально-самобутнє художнє переосмислення мовного та музичного твору. В цьому випадку впливає вже цілий комплекс розумових процесів. Очевидно, що імпровізаційні здібності учнів молодших класів замалі, але за допомогою орхестичного виховання вони будуть постійно розвиватися. Створення мовних та музичних образів вимагає від учнів якнайбільшої активізації образного мислення. В свою чергу, для того, щоб «зчитувати», «осягати» мовні та музичні образи, дитина разом із вчителем повинна також мати сформоване інтонаційно-образне мислення.

Орхестична одночасність протікання процесів (симультанне схоплювання) є смислове сприйняття усного мовлення, наприклад, розуміння фраз з інверсією («хатка равлика» або «равлик у хатці») і подальшого зображенні у русі образу равлика, інтонаційного виспівування (на двох звуках) української дитячої поспівки-лічилки «Павлику-равлику, висунь ріжки та ніжки. Тобі два, мені два, поділимося обидва», відтворення кулачками образу равлика, який ховається у хатці і знов з'являється (ручки дитини зібрані у кулачки – равлик у хатці, спить; вказівним пальцем правої руки дитини стукає зверху кулачка лівої руки і ховається «у хатку», ліва рука дитини розпрямляється – виставляються вказівний та середній пальчики – «ріжки равлика», кулачок повзе по поверхні

стола; вправа повторюється, розпочинаючи з лівої руки). При орхестичній роботі бажано не використовувати перегляди відео матеріалів і прослуховування аудіо матеріалів. Вся робота відтворюється тихим, м'яким співом-вимовою. Інтонування звуків, слів та невеличких речень виконується за таким способом: в залежності від сенсу підвищується і понижується голос, робляться певні паузи, прискорюється або уповільнюється темп вимови, на логічних акцентах обов'язково підсилюється голос (але не дуже). Все це супроводжується жестами, які відповідають вимові, та рухами, які уособлюють то, чи інший персонаж.

Саме у таких вправах діти усвідомлюють початкові інтонації, навчаються інтонувати не тільки вірш, але й найпростіші музичні інтонації-формули, запам'ятовують у жестах і рухах ритмічні малюнки і «малюнки» інтонацій, які відтворюються руками у повітрі. Наприклад: інтонаційно вимовляючи вірш Л. Костенко «Баба Віхола»:

Баба Віхола, сива Віхола на метільній мітлі приїхала.

В двері стукала, селом вешталась: – Люди добрії, дайте решето!

Ой просію ж я біле борошно, бо в полях іще дуже порожньо.

Сині пальчики – мерзне житечко. Нема решета, дайте ситечко!

Полям їхала, в землю дихала баба Віхола, сива Віхола...

діти у колі руками зверху донизу (ніби з гірки) зображують політ Баби Віхоли. На слова "в двері стукала» згинають пальці у кулачок і зображують стукіт у двері. Прохання "– Люди добрії, дайте решето!" – розводять руки в боки і зводять їх у коло: зображають решето. На слова "Ой просію ж я біле борошно, бо в полях іще дуже порожньо" роблять колові рухи, ніби сіють муку (сніг). "Сині пальчики – мерзне житечко" – підносять руки до рота і дмухають на пальчики (зігрівають). "Нема ситечка" – руками зображають невеличке коло-ситечко. Останні слова вимовляються містично, темним голосом, руки зображають рух до землі ("в землю дихала").

Висновок. Таким чином за допомогою орхестичного виховання як новітньої діяльності практично кожного вчителя можна навчити змінити

(реконструювати) мислення щодо сучасних технологій, бо проблемне мислення педагога є стимулюючим резервом до творчої діяльності. І кожному дитину можна навчити тонко відчувати інтонацію слова і музики та розвинути в ній можливості імпровізувати музику та створювати власні невеликі тексти та віршики.

Список літератури

1. Дорн В. Метод Жак-Далькроза. //Институт Ритмической гимнастики Жак-Далькроза. Гелерау, близ Дрездена. - М. - 1912. - 30 с.
2. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 г. – М.: Музыка, - 1986. - 630 с.